

Flygvapnets framtid: Flottiljawecklingar och avskedanden ...

Nästa år blir ett ödesår. Då avgörs bl a Sveriges försvars framtid. Vi står inför ett vägval! 1991 måste riksdag och regering bestämma färdriktning, ty den av regeringen anvisade ekonomiska nivån (nivå 8, enligt nedan) för anslagsframställningarna 91/92 innebär förbandsindragningar och avskedanden. Dessutom räcker inte medlen till både allmän värnplikt och en utvecklande inhemsk försvarsindustri. Om nuvarande ekonomiska nivå även fortsättningsvis skall gälla, måste riksdagen ge försvarsmakten en ny och annorlunda inriktning. Vad skall försvaras, med vad och hur.

För att bryta den 20-åriga nedrustningstrenden och upprätthålla de uppgifter försvarsmakten förutsatts kunna lösa enligt betänkandet från försvarskommittén 1988 (FK 88) förordar överbefälhavaren (ÖB) en ekonomisk nivå (nivå 1) som innebär ett påslag om tre miljarder och en årlig tillväxt med tre procent. ÖB-förslaget innebär en försvarsbudget på cirka 37,8 miljarder kronor för budgetåret 91/92. Denna nivå innebär absolut inget nytt/ingen upprustningsidé – är bara en uppräknig till dagens penningvärde för att kunna genomföra den av Försvarsbeslutet 1987 bestämda inriktningen/målen för försvaret.

Som jämförelse har regeringen givit direktiv om 32,6 miljarder kronor – en ram som redovisas som nivå 8. Enligt ÖB 91 betyder denna nivå bl a att tre flottiljer avvecklas fr o m 1991: F 6/Karlsborg, F 10/Ängelholm & F 13/Norrköping.

Här följer en redogörelse av innebörden i "ÖB 91", som den konsekvensmässigt ter sig för Flygvapnet.

Av Bo Reinholdsson

Inför år

2000

Flygvapnet i "ÖB 91"

Den 3 september lämnade ÖB sitt underlag inför 1991 års försvarsbeslut till regeringen. Detta beställningsverk benämns ÖB 91 och bygger på underlag som, vad gäller flygstridskrafternas framtid, inlämnades den 1 juni 1990. Hela underlaget från Chefen för Flygvapnet (CFV) bygger på direktiv och inriktning från ÖB (Fst).

Planeringen är gjord i inte mindre än tio ekonomiska nivåer, kallade nivå 1-10. Nivåerna är fastställda av försvarskommittén (FK 88) i samtliga fall utom nivå 1. Nivåerna 2-9 är de politiska partiernas olika uppfattningar och de omspannar ett intervall med såväl ökade som minskade försvarskostnader.

ÖB anser, att den reduktion (30-50 proc) i försvarets styrka som genomförts de senaste 20 åren måste brytas. Därför redovisar ÖB utöver regeringens anbefallda ramar en egen nivå – Nivå 1 – som motverkar en sådan utveckling. ÖB:s för-

slag innebär i stort en utveckling enligt 1987 års försvarsbeslut. I ekonomier lägre än nivå 1 anser ÖB, att nedrustningen av svenskt försvar fortsätter.

● ● Regeringens anvisningar innebär i korthet bl a: "att planeringen mot bakgrund av den osedvanligt stora osäkerheten i den internationella utvecklingen, skall innehålla en stor grad av handlingsfrihet inför framtiden i olika avseenden, samtidigt som planeringen skall präglas av hög grad av ekonomisk säkerhet."

Utredningshysterin

"ÖB 91" heter det underlag som ÖB nyligen lämnade till regeringen inför kommande försvarsbeslut. Det är ett mycket digert aktstycke som berättar om konsekvenserna för försvarsgrenarna i olika ekonomiska ramar under en femårsperiod. Ett 40-tal separata utredningar ingår i ÖB 91.

Det är alldeles för många anser chefen för försvarsstabens planeringsledning, generalmajor Owe Wiktorin. Han (m fl) anser att nu får det vara slut på hysterin med utredande. Tio ekonomiska ramar är överdrivet. Politikerna skulle ha kunnat begränsa uppdragen.

Utredningsarbetet har tagit för stor del av de centrala stavernas inklusive FMV:s kapacitet i anspråk. Så går det inte längre att fortsätta. Försvaret måste få mer tid att ägna sig åt att omsätta sin planering i verklighet.

Och ÖB vill ha klara verba om vilka prioriteringar som skall göras i aviserad, krympt resurstilldelning. Riksdagen måste bestämma sig 1991. Men handlingsfrihet bör ges fram till 1996. Det politiska läget i omvärlden måste hinna stabilisera sig.

Positiva nedrustningsavtal i all ära, men det tar åtskilliga år innan verkningarna därav blir synliga. Alltjämt kommer det i vårt närområde att finnas mycket stora stridsberedda stridskrafter. Alltjämt kan Sverige bli föremål för angrepp. Då behövs ett försvar av minst dagens kapacitet.

Red.

ÖB delar i allt väsentligt regeringens bedömningar av den internationella utvecklingen men framhåller, att "en mer stabil situation måste avvaktas". Omdanningsprocessen har inte undanröjt risken att Sverige kan dras in i konflikter. Sveriges militärstrategiska situation har ännu inte varaktigt förbättrats. Fortfarande finns stora stridskrafter redan i eller kan snabbt tillföras vårt närområde. En global utveckling med flera maktcentra med mer jämställd potential kan innebära störningar, genom att motsättningar uppstår och nya relationer mellan maktcentra skapas. Läget i Sovjetunionen anser experterna närma sig det kaotiska.

ÖB anser därför, i likhet med FK 88, att försvarsmakten bör bibehålla hittillsvarande uppgifter.

ÖB:s åtta punkter

- Luftförsvara vårt land
- Neutralitetsförsvaret till sjöss
- Skydda sjötransporter längs vår kust
- Förhindra strategiskt överfall
- Försvara norra Sverige
- Försvara oss mot kustinvasion
- Gardera oss mot olika anfallsriktningar
- Fortsätta striden

En fullständig handlingsfrihet kan endast upprätthållas i nivå 1. I samtliga övriga ekonomiska nivåer anser ÖB, att den operativa inriktning för försvarsmakten som regeringen har fastställt mer eller mindre måste ändras.

Den utveckling som i det fortsatta beskrivs koncentreras till försvarsbeslutsperioden 1991-96 och avser flygstridskrafternas utveckling i samtliga ekonomiska nivåer.

● ● Från 1960-talets slut har Flygvapnet genomfört omfattande organisationsreduceringar, ambitionssänkningar och rationaliseringar.

På 20 år har Flygvapnet tvingats HALVERA sin försvarskapacitet!

Successiv ombeväpning till nyare flygplanstyper och modernare stödsystem har till del motverkat den organisatoriska reduktionen. Omvärldens utveckling avseende flygstridskrafter har under samma period varit såväl kvantitativt som kvalitativt sådan, att vår förmåga relativt omvärlden efterhand alltmer försämrats. Trots CFV ansträngningar att upprätthålla en hög kvalitet inom ramen för givna ekonomiska resurser, har "gapet" till omvärlden bara ökat. FV har i dag betydligt svårare att "mota Olle i grind". Överallt och samtidigt.

Flygvapnet i dag

Vårt svenska flygvapen håller internationellt sett trots alla reduktioner en kvalitativt hög nivå, såväl personellt som materiellt. Personellt sett är Flygvapnet i förhållande till omvärldens flygstridskrafter – även med en fullt bemannad organisation – en organisation med få individer per organisatorisk enhet och per uppgift. Den höga utbildningsnivån tillsammans med personalens ansvar, intresse och uppoffrande lojalitet för sitt arbete innebär att Flygvapnet uppnår stor effektivitet med få enheter.

Trots stora reduktioner inom Flygvapnets organisation löses inom alla delar av verksamheten samma och även ökade uppgifter med färre personal och enheter. Detta är i sig ingen önskvärd utveckling – men väl en realitet – som endast är möjlig genom stora insatser och uppoffringar av Flygvapnets personal.

CFV har sedan 1982 – då beslut fattades om utveckling av flygsystemet JAS 39 – baserat programplaneringen på en plan

i stort för Flygvapnets utveckling. Denna "generalplan" beskriver en utveckling över tiden för flyg-, bas- och strilssystemen samt övriga stödfunktioner för flygvapenförbanden. Planen har gjorts upp mot bakgrund av det uppsatta målet för totalförsvaret och därmed sammanhängande uppgifter. Härutöver har hänsyn tagits till den militärtekniska utvecklingen i vårt närområde samt ÖB:s operativa inriktning. Utveckling enligt "generalplanen" återspeglas i ett stort antal uppsatta mål och systembeskrivningar. Den kan i stort beskrivas enligt följande:

- ▶ Flygsystemen ombeväpnas från mitten av 1990-talet successivt från flygplan J 35 Draken och äldre versioner av flygplan Viggen (AJ+S 37) till flygplan JAS 39 Gripen. För närvarande slutförs modifiering och gångtidslängning av tre divisioner J 35 Draken för att kunna nyttjas under 1990-talet. Handlingsfrihet har också skapats för att kunna tillföra och sätta upp en fjärde division modifierade Draken (J 35J) under 1991/92. Den modernaste versionen av Viggen (JA 37) är den viktigaste komponenten inom jaktflygsystemet under hela 1990-talet.
- ▶ Flygbassystemet organiseras och utbyggs enligt principerna för Bas 90-systemet med tillhörande basförband – basbataljon 85.
- ▶ Stril-systemet omsätts successivt till Stril 90, varvid strilcentralerna moderniseras och anpassas tekniskt och taktiskt till de nya radarsystemen PS 860, PS 870, PS 890 samt flygsystemen JA 37 och JAS 39.
- ▶ Lednings- och kommunikationssystemen moderniseras och ett för flygstridskrafterna gemensamt lednings- och informationssystem skapas. FTN vidareutvecklas.

Sammantaget innebär "generalplanen", att våra flygstridskrafter bedöms ha grundläggande förutsättningar för att kunna lösa ställda uppgifter såväl i fred som i kris, neutralitet och krig. Krigsorganisationen är emellertid kvantitativt nere på ett *minimum ur operativ synvinkel*. Kvalitativt är dock situationen bra. De lösningar som valts har en klar SVENSK PROFIL. Huvuddelen av flygvapenförbanden kan i dag lösa sina huvuduppgifter.

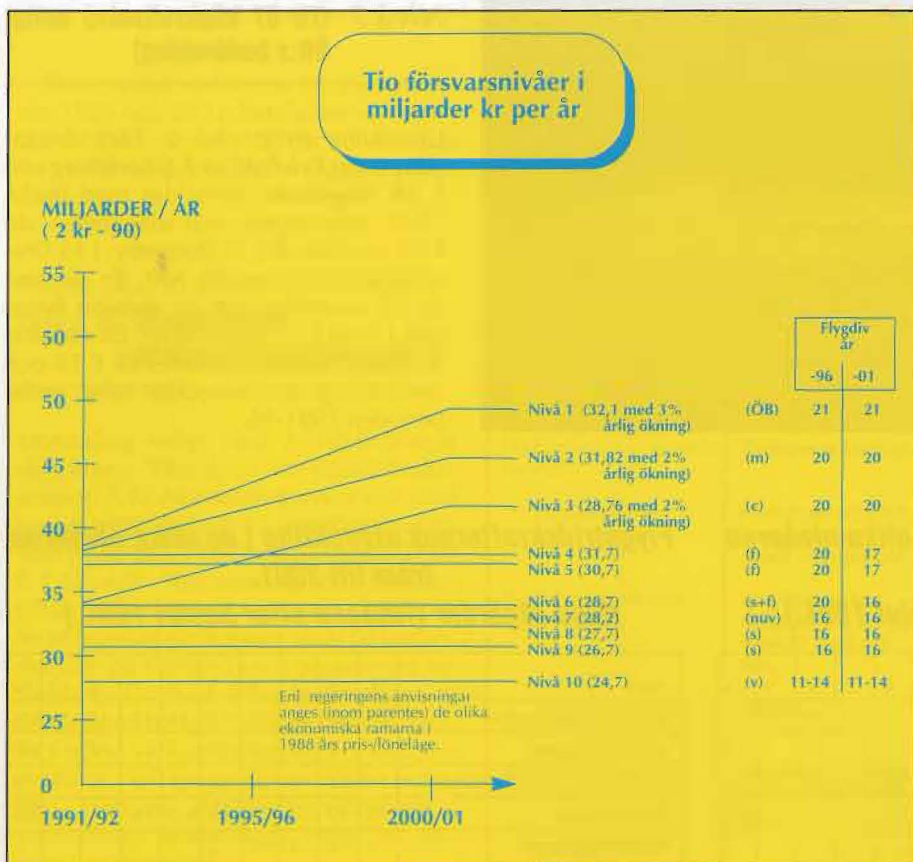

Foto: Johnny Lindahl

Foto: Bengt Wall

ÖB:s och de politiska partiernas olika planeringsnivåer

FV:s utveckling på skilda ekonomiska villkor

Nivå 1 (ÖB:s förslag)

Flygvapnet utvecklas i stort enligt "generalplanen". Den fjärde J 35 Draken-divisionen sätts upp vid F 10/ Se S så att totalt 21 divisioner ingår i FV:s organisation. På sikt omsätts samtliga Draken och Viggendivisioner till Gripen. Från 1997 införs successivt det flygande **radarspanings-systemet PS 890** i organisationen. Kaderorganisation för fyra radarflyggrupper inrättas. Flygsystemen utvecklas i stort enligt fastställda mål och systemplaner.

Bassystemet utvecklas enligt fastlagda principer för Bas 90-systemet, som skall vara helt utbyggt till sekelskiftet. Dagens grundorganisation bibehålls vad avser sektorflottiljer, utbildningsförband och skolor. Den viktigaste förändringen i närtid är att en fjärde J 35 J-division vid F 10 Ängelholm organiseras från 1992/93.

Första flygskadern (E 1) läggs ned efter 1996. Detta sker i samband med att de fyra sektorstaberna ombildas till fyra flygkommandostaber inom vardera ett flygkommando (= tidigare sektor) och övertar E 1:s uppgifter.

Nivå 2

Utvecklingen liknar den i nivå 1 – dock organiseras *inte* den fjärde J 35 J-divisionen.

Nivå 3

Utveckling enligt nivå 2 – dock inrättas nu endast kaderorganisation för två radarflyggrupper. Vissa reduceringar i förhållande till systemplanen genomförs för JAS 39. Detta gäller främst förmågan till bekämpning av markmål. Två basbataljoner avvecklas till 1996 och ytterligare tre till sekelskiftet, varefter totalt 25 basbataljoner organiseras.

Nedan: Redan i nivå 3 börjar vissa reduceringar för Gripen-systemet.

Foto: Nils-Göran Widh

Ovan: Draken-systemet utgår helt från nivå 7.

Foto: Anders Nylen

Nivå 4 och 5

Utveckling enligt nivå 3. Förändringar därutöver: Under perioden 1996-2001 avvecklas två flottiljadministrationer och tre flygdivisioner med tillhörande stationskompanier. Beslut om detta fattas först i 1996 års försvarsbeslut, varför vare sig flottiljer eller divisioner behöver pekats ut nu. Antalet flygverkstadsbataljoner reduceras också med två efter 1996 som följd av nedlagda flottiljer.

Nivå 6

Utveckling enligt nivå 4 och 5. Förändringar därutöver: Avveckling av den optiska luftbevakningen (50 år 1990) påbörjas 1991, varvid strilenheter omorganiseras och strilenheten vid F 7 avvecklas. Med beslut 1996 avvecklas ytterligare en flygdivision så att totalt 16 divisioner kvarstår vid sekelskiftet. Antalet basbataljoner reduceras till 25 redan till 1996 och ytterligare till lägst 16 basbataljoner vid sekelskiftet. Stråvan skall dock vara att om möjligt bibehålla 25 även till sekelskiftet. Kaderorganisation för radarflyggrupper inrättas inte. PS 890 anskaffas ej.

Nivå 6 är enligt CFV uppfattning den **lägsta nivån** på vilken "generalplanen" kan genomföras. Dock måste planeringen ske enligt det förslag till programutvecklingsplan (PUP) som CFV tagit fram och på vilket underlag CFV till del också grundat sin skiljaktiga mening (sid 3) gentemot planeringen för Flygvapnet i ÖB 91.

Nivå 7 (FB 87 köpkraftsnivå enligt ÖB:s bedömning)

Utveckling enligt nivå 6. Förändringar därutöver: Två flottiljer **F 6 Karlsborg** och **F 10 Ängelholm** avvecklas med beslut 1991. Sektorstabs- och strilenheten vid F 10 överförs till F 17 Ronneby. J 35 Drakensystemet avvecklas helt. En division AJ 37 avvecklas och en division flyttas från F 6 till F 15 Söderhamn. Ett stationskompani överförs likaledes till F 15 och sammanlagt fyra avvecklas tidigt under perioden 1991-96.

Flygstridskrafternas utveckling i de olika nivåerna fram till 1996.

(Åtgärder börjar direkt efter beslut 1991.)

Nivå	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Summa flygdivisioner	21	20	20	20	20	20	16	16	16	14
JAS 39 divisioner	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-
JA, AJ, S 37, J 35 divisioner	19	18	18	18	18	18	14	14	14	14
Basbataljoner	30	30	28	28	28	25	25	25	25	25
Radarflyggrupper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Flygstridskrafternas utveckling i de olika nivåerna fram till 2001.

(Med åtgärder vidtagna efter beslut 1991.)

Nivå	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Summa flygdivisioner	21	20	20	17	17	16	16	16	16	14
JAS 39 divisioner	7	7	7	7	7	7	7	7	7	6*
JA, AJ, S 37, J 35 divisioner	14	13	13	10	10	9	9	9	9	8
Basbataljoner	30	30	25	25	25	25	16	16	16	14
Radarflyggrupper	4	4	2	2	2	-	-	-	-	-

* Utlandsanskaffade flygplan

I nivå 10 bromsas JAS 39-projektet upp helt redan nästa år. Gripen ersätts senare med ett färre antal utländska flygplan.

Bassystemet reduceras till 25 bataljoner 1996 och till 16 bataljoner vid sekelskiftet. Bassystemet skall därvid utformas för att främst lösa uppgifter i låga konflikt-nivåer.

Nivå 8 (Regeringens anslagsframställningsnivå)

Utveckling enligt nivå 7. Förändringar därutöver: Ytterligare en flottiljadministration **F 13 Norrköping** avvecklas med beslut 1991. Från F 13 överförs en division JA 37 till F 17 och en division S 37 till F 7 Såtenäs. Stationskompanier överförs tillsammans med divisionerna. Till F 16/Se M överförs strilenheter såväl på fastlandet som på Gotland samt basresurser avsedda för Gotland. (Försvarsförmågan av ön Gotland nedgår radikalt.) Härtill överförs också verksamheten vid F 13 M. Avveckling skall genomföras tidigt i perioden 1991-96. Materielomsättningen i strilsystemet senareläggs minst en försvarsbeslutsperiod.

Nivå 8:s konsekvenser jfr m ÖB:s 8-program

(1) Luftförsvara vårt land	Reduceras mycket kraftigt.
(2) Hävda vår neutralitet till sjöss	Reduceras något i närtid (Kraftigt efter sekelskiftet.)
(3) Skydda sjötransporter längs vår kust	Reduceras något. (Efter sekelskiftet kraftigt.)
(4) Förhindra strategiskt överfall	Reduceras kraftigt.
(5) Försvara norra Sverige	Förmågan att bryta angriparens anfallskraft ugår på sikt.
(6) Försvara oss mot kustinvasion	Angriparen kan tidigt få fast fot på svenskt territorium.
(7) Gardera oss mot olika anfallsriktningar	Utgår.
(8) Fortsätta striden	"Fria kriget" (= organiserat försvar upp hör).

Nivå 9

Utveckling i stort enligt nivå 8. Vissa ytterligare begränsningar i antalet äldre strilcentraler kan bli nödvändiga.

Nivå 10

Denna nivå förutsätter fortsatt utredning av FV:s grund- och krigsorganisation, varvid **ytterligare avveckling** kommer att bli aktuella.

JAS 39 Gripen-systemet avbryts i denna nivå. Beslutet bör tas i 1991 års försvarsbeslut.

Ett flygvapen innehållande 11-14 divisioner varav 8 divisioner JA 37 och 3-6 divisioner *utländska* flygplan kan bli resultatet. Vidare kommer endast 11-14 basbataljoner att bli möjliga i denna nivå. Scenariot speglar tidpunkten runt sekelskiftet, varvid totalt **bara 4-5 flottiljadministrationer skulle kvarstå** i FV:s grundorganisation tillsammans med någon utbildningsadministration.

Flygstabens reflexioner

Vad som redovisats i nivå 1-10 är den faktiska planeringen för flygvapenförbanden i det av ÖB insända underlaget, som skall ligga till grund för försvarsbeslutet 1991 – ett ödesdokument.

Det får således *inte tolkas såsom redan tagna beslut*. "Mycket vatten skall ännu rinna under broarna innan ekonomiska ramar fastställts för den försvarsmakt som politikerna önskar för den kommande försvarsbeslutsperioden.

Den skiljaktiga mening som CFV lämnat avseende ÖB 91 – (se ledaren) är ett exempel på att nya planeringsförutsättningar vad gäller Flygvapnet i nivåer lägre än 6 ekonomiskt sett, kommer att omfattande diskuteras. Detta måste också ske med anledning av den handlingsfrihet som regeringen förordar.

CFV har i planeringen lagt in hela projektet JAS 39 Gripen inklusive anmälda och bedömda fördyringar på delserie 2, som skall beställas under 1991. CFV har också strikt följt ÖB:s direktiv om hur reserver skall beräknas under perioden fram till 2001. CFV vänder sig därvid mot – liksom chefen för Armén (CA) – att åtgärder måste vidtas tidigt i grund- och krigsorganisation för att reserver (ej inplanerade medel) skall finnas, i enlighet med ÖB erfordrig omfattning, inplanerade i respektive försvarsgrens planer.

● ● ÖB redovisade i FM 90 för knappt ett år sedan, att det på ekonomiska nivåer enligt dagens blir nödvändigt att **på sikt** minska antalet flygdivisioner. Detta trots att Flygvapnet under de senaste 20 åren minskat organisationen med 50 procent.

FM 90 framhöll också, att en av orsakerna till Skandinavien

ökade strategiska betydelse är **flygstridskrafternas allt viktigare roll i militära operationer** och den betydelse svenskt luftrum därvidlag tillmäts. Härvid konstaterades att under fred, vid kriser och under neutralitetsstillstånd kan uppgiften att hävda vårt luftrums integritet endast lösas med bemannat luftförsvarsflyg.

Regeringsanvisningarna inför 1991 års försvarsbeslut påminner oss om nödvändigheten av **långsiktighet** i försvarsplane-

ringen. Vi måste därvid komma ihåg, att investeringar i nutid ger effekt först på lång sikt (10-15 år). Sålunda är medelsbehovet under försvarsbeslutsperioden 1991-96 för att fullfölja utvecklingen och påbörja serieproduktionen av JAS 39 Gripen detsamma, oberoende av om slutmålet sätts till 10, 20 eller 30 divisioner. Beslut om krigsorganisationens kvantitet vad gäller JAS 39 bör aktualiseras **först i 1996** års försvarsbeslut.

● ● Mot bakgrund av Sveriges strategiska läge är det viktigt att JAS 39 kan fullföljas. Detta krä-

ver **ökade** ekonomiska resurser för Flygvapnet, om inte åtgärder som exemplen i ÖB 91 visar skall behöva vidtagas.

Vi måste dessutom även fortsättningsvis bedriva verksamheten i Flygvapnet så sparsamt som möjligt. Sverige har i dag ett flygvapen som åtnjuter stor respekt i omvärlden. Just detta är syftet med försvarsansträngningarna. Vi bör därför göra allt för att Flygvapnet även i framtiden skall kännetecknas av en kvalificerad **svensk profil i luften och på marken**. CFV finner därvid, att detta torde vara möjligt på en ekonomisk nivå enligt ÖB 91 nivå 6 och en planering enligt CFV programutvecklingsplan samt ett reservresonemang enligt tidigare rutiner.

Vi måste förutsätta att politikerna när de beslutar om vilken målinriktning det svenska försvaret skall ha också svarar för att erforderlig **priskompensation** kommer försvaret tillgodo vid genomförandet av beslutade åtgärder.

ÖB vågar dock inte förutsätta detta utan lägger in stora reserver i sin planering med kraftiga **reduceringar** som följd i främst FV:s grund- och krigsorganisation i närtid.

ÖB 91 innebär i de lägre nivåerna också stora **reduceringar** för den svenska **försvarsindustrin** såväl i närtid som på sikt.

Vi har skapat ett effektivt flygvapen genom att vi tillsammans

Foto: Johnny Lindahl

Foto: Peter Liander

med den svenska industrin konstruktivt arbetat inom de handlingsramar statsmakterna angett. Flygvapnets vägval har härvid inneburit kraftig minskning av antalet krigsförband

samtidigt som vi ökat effekten hos de enskilda förbanden. Vi organiserar i dag krigsförband med erkänt skicklig personal och modern materiel.

● ● Återigen kan vi komma att **stå inför ett vägval** – nu tillsammans med svensk försvarsindustri – om ÖB 91:s lägre nivåer blir beslutsunderlag för regering och riksdag. Låt då förhopp-

ningen vara att **CFV får föreslå hur Flygvapnet skall utvecklas**. Det finns goda förutsättningar även i tider med eventuellt lägre eller oförändrade anslag att utveckla Flygvapnet, så att FV svarar mot framtida kvalitetskrav.

Detta bör dock inte göras förhastat. Först bör en noggrann **utredning** fastställa Flygvapnets framtida organisatoriska innehåll på underlag som genomförts analytiskt och med större ekonomisk säkerhet än vad som nu tvingats fram under tidsmässig press och enligt översiktligt grova beräkningsgrunder.

►► Det är vår förhoppning att **CFV skiljaktiga mening** till ÖB 91 bidrar till *handlingsfrihet* med nuvarande organisation fram till 1996.

Om det då visar sig att det säkerhetspolitiska läget stabiliserats, så skall vi under vägen fram till 1996 klara ut *vilka förändringar* som kan/bör vidtas för att följa med i utvecklingen.

Det är dock **inte läge nu** att gå i tåten för reduceringar igen!

● Inte ens ÖB:s nivå 1 – nota bene! – är en upprustning av svenskt försvar – (bara ett innehållande av fastställd målsättning) – som successivt nedrustats under hela 1970- & 80-talet. ■